

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve frt 7.—
Félévre 3.50
Negyedévre 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Antiszemita névmagyarosítás.

Tagadja valaki, hogy Istóczy Győző igazi feltaláló genie? Föltalálta ő nemcsak az antiszemizmust, századunk reformeszméjét, melynek prioritását diadalmasan vitatta el Stöckertől is, és mely egy maga nevét a történelem leghiresebb ujitó szellemei közé fogja iktatni. A dicső eszme még nem elég, kell hozzá alkalmas megjelölés is, mely a nyersaranytömeget forgalomképes vert pénzzé változtassa. Felületes szemlélők az antiszemizmus hanyatlását kezdték észlelni; vakmerő gunyolódók az antiszemiták választási veszteségei után olyast is hireszteltek, hogy a dicső eszmék elvesztették minden várásukat a magyar nép előtt. De Istóczy Győző genieje hamar rájött a hamis látszat okára. Az egész baj csak a névben van, melyet jövőre jobbal kell pótolni. Antiszemita párt helyett legyen ezentul »néppárt«, vagyis »keresztény néppárt.«

Nemde, ez legalább is oly horderejű ki nyilatkoztatás, mint az, melynek a kereszténység megalapítását köszöni! Mint Konstantin császár, Istóczy Győző is fénylőn látja a kereszt jelvényét megjelenni az égen, rajta a csillagbetűs felirással: In hoc signo vinces. Istóczy Győző antiszemita miniszterelnöksége nem soká várathat már magára.

A »Tizenkét röpirat« legutóbbi száma esakugyan kihirdeti, hogy az antiszemita evangélium megfoghatkozott hivei a jövő országgyűlésbe keresztény néppárt elnevezés alatt fognak bevonulni. Sietünk ezt tudomásul venni. A »Tizenkét röpirat«-ról általában és legutóbbi számáról különösen, igaz, nagyon kevesen tudnak széles Magyarországon. De a világtörténelem titkos intéző hatalmai nem szünetelnek sohasem, ha kevesen is veszik észre működésüket. Azt sem tudjuk bizonyossággal,

milyen viszonyban áll Istóczy Győző saját édes magzatához, az antiszemita párthoz; mert szereplése a mult országgyűlésen ezt a kérdést sűrű homályba borította. Vezér-e ő valósággal a ki elől jár, és kit a hivek követnek, vagy csak olyan dobos, ki a csapat után baktat, időről-időre erős pörgéssel is kíséri, a nélkül, hogy tudná merre vezet utja? De mi nem akarunk kételkedni, hogy az antiszemizmus első prófétaja az őt megillető tekintélyvel bir fölcseperegett növendékei előtt. Ugy vesszük az új kijelentést, hogy ez nem pusztán Istóczy Győző egyéni tervezetése, hanem az apostolok közös elhatározása, és az antiszemiták az új név káprázatos köntöseben fognak ezentul a közönség előtt megjelenni. — Hát miért is történik ez a változás? — Valjon nem fekete haláltanság-e ez az elnyűtt régi köntös iránt, melynek annyi sikereiket köszönheték? Hogy ez a régi név idegen hangzásu és az ujnak értelme megvesztegető csengéssel hathat a magyar nép fülebe? De hát nem az idegen hangzásu névvel lehetett mindenütt elhítenni, hogy az antiszemizmus az európai népek közös eszméje, melyet a művelt külföld tudósai tanítanak és neveztek el? A patvarba is, az antiszemizmus neve mért is bir oly népszerű hangzással, mint a pécso-vics vagy labancz nevek, melyek ép oly idegen eredetűek, és oly kevésbé magyar hangzásuak. Nem tartanak-e az antiszemita urak attól, hogy új magyaros nevek alatt a nép hamarabb fogja bennök felismerni a népámitás üzletszerű ügynökeit? A magyar nép mindég sok józan érzéket tanusított ez irányban, és az »oh nép« nevében üzött apostolkodás sohasem birt előtte kellő hitelre szert tenni. Bizony kár volt a régi nevet könnyedén eldobni. Az a mistikus hangzás oly élénken kelthette fel a képzelődést. Néppárt! ismerjük, nagyon is ismerjük e nevet! Be különös dolog! Istóczy Győző egészen

demagog czélzatu új elnevezést a legalkalmasabbnak tartja arra, hogy elveinek nyílt támogatására bírja az »intelligencia« ama bizonyos részét, mely eddig is sok rokonszenvet tanusított az antiszemitizmus nemes ügye iránt. Hogyan? hisz az antiszemitizmus nevével legjobban lehetett azt a képzetet összekötni, hogy a nemzet valamennyi társadalmi osztályát közös érdek szent harcza foglalja össze a kiközösített és kiátkozott zsidóság ellen. Nem fog-e az új név inkább, mint az előbbi ama gyanúra okot adni, nem fogják-e bizonyos következmények is csakhamar a föltevést igazolni, hogy az antiszemitizmus agitációja nem egyedül a zsidóság békéjét fenyegeti, hanem általában az uri osztály, a vagyon és »intelligentia« vezérlő állását támadja? — De minek is törjük fejünket Istóczy ur relytélyes czélzatai fölött. Azaz dehogy relytélyesek azok! Istóczy ur a legszeretreméltóbb naivitással tudatja velünk, hogy voltaképen zsákban akár macskát árulni. Mint folyóiratában magyarázza, az antiszemita czéljai semmiben sem fognak megváltozni, de az új névnek mások kevésbé fognak agresziv jelentőséget tulajdonítani. Ezzel egyrészt elérni hiszi azt, hogy a félénkebbek »a titkon rokonszenvezők« is nyíltan a párthoz csatlakoznak, — ez ama bizonyos »intelligencia« — másrészt biztosítani véli, hogy a hatóságok ne gátolják az antiszemita párt országos organizációját, megengedjék oly antiszemita körök és egyesületek alakulását, melyek permanens működésökkel előkészíthessék az antiszemita választási győzelmeit.

Zsidó költőkből.

(Gabirol, Halévy, Alcharizi.)

Minél féltékenyebb valamely nemzet vagy irodalom sajátos nemzeti jellegére, mennél inkább iszonyodik az idegen elemek beolvasztásától, annál jobban elárulja a saját gyengeségét. Mi magyarok, ha idegen hang üti meg a fülünket, mindjárt jajveszékünk s azt hisszük, hogy végünk van. Megkivánjuk költőinktől, hogy kulacsról és fokosról zengedezzenek, mert különben kozmopolitáknak nevezzük el őket, tördeljük kezünket a hanyatlás fölött.

Pedig minél nagyobb és erősebb valamely nemzet, annál kevésbé féltékeny nemzeti vonásaira. A mely ország érzi saját gyengeségét, az fázik minden idegen fuvalomtól, takarózik régi kopott bundájába s kiabál: »Iha, be hideg van oda künn.«

Mindnyájan elismerjük a német kultúra nagyságát; s nem látjuk-e, hogy e nagyságot éppen annak köszönheti, hogy nem zárkózott el soha semmi szellemi áramlattól. A német beolvasztotta magába a világ minden irodalmát. Nemzeti jellege éppen az

Oho itt kibujik a szeg a zsákból!

Mint látjuk, az oroszlanbört öltött csacsi-nak meséje érdekes kibővítésben is részesül. A csacsi most már be sem várja, hogy rémületes »oroszláni« orditással elárulja magát, hanem authenticus eredeti hangján előre hirdeti, hogy a fölveendő oroszlanbör alatt ő, a régi csacsi fog lappangani. Ez őszinte bejelentésre azt hisszük, a hatóságok csak úgy, mint eddig, meg fognak emlékezni a molnár szerepéről. Bajosan fogják megengedni, hogy a csacsi, mint a szabad puszták királya cselekedjék, hanem bottal visszahajtják az istálló fegyelme alá. Csodálatos feltevés is, hogy a törvénybe ütköző cselekmények, a felekezetek elleni izgatás és a közbéke veszélyeztetése tisztán a változott név kedvéért ezután meg lesznek engedve. Az antiszemita szerek beszélni, hogy bizonyos Hunyadi, Rákóczy és Zrinyi nevű urak csak azért szereztek meg ötven krajczáros új neveket, mert így könnyebben hiszik folytathatni régi betörő és orgazda mesterségüket. Valjon az antiszemita párt is lefizette-e a névváltoztatás ötven krajczáros díját, hogy oly nagy rebachot remél tőle?

Vadnay Andorról, az ismert antiszemita képviselőről a bécsi »Neue Freie Presse« keddi (juli 27-ki) száma azt közli, hogy eddigi pártjának hátat fordít és belép a kormánypártba, a mi az antiszemita nézve annál nagyobb csapás, mert Vadnay tudvalevő két kerületben, Tapolczán és Mezötúron lett megválasztva. Az utóbbi kerületben Vadnay, a nevezett

egyetemességben áll. Német nyelven gyönyörködhetünk épp úgy a kínai, mint a jappán, épp úgy az indus, mint a héber, épp úgy a csuvasz, mint a magyar irodalomban. A német nyelvben elfér minden irodalom, a német szellem nem ellenkezik semmi szellemmel.

Nagyon tudom, hogyan fintorgatták orrukat, midőn értesültek arról, hogy ismét egy kötet műfordítás jelent meg s e kötet zsidó költőket tartalmaz. Hát már a zsidó szellemet is be akarják olvasztani irodalmunkba! kiáltottak fel sokan s elégiát irtak a nemzet pusztulása fölött.

Édes uraim, nem a zsidó szellem beolvasztásáról van szó. hanem arról, hogy mint a világ minden művelt nemzete, mi is ismerjük a zsidó költészet (az idealisztikus költészet e gazdag kincsanyagjának) szépségeit.

Elismerés illeti tehát Kecskeméti Lipótot, ki fáradhatlan szorgalommal egy kötet zsidó költeményt fordított le magyar nyelvre. Kecskeméti e fordítással azok sorába lépett, kik a zsidók közt, mint a magyar-

lap szerint ajánlani fogja maga helyett Szilágyi Dezsőt. Ez a hír, mint említők, még július 27-én jelent meg, de mindeddig Vadnay Andor ur czáfolatot nem tett közre.

Az esztergomi tárgyalás.

Dr. Vaisz Sándor beszéde.

* * Az antiszemitizmus napja hanyatlóban van. Leghívebb prozelitái elhagyják. Ma csak botrányokból élnek. A józan, tisztességes keresztény társadalom belátja, hogy a harcz, melyet a zsidóság ellen folytat: harcz az egész társadalom ellen.

S hogy ma már antiszemitizmusról oly értelemben, mint kevéssel azelőtt, nem beszélhetünk intelligens, művelt emberek között, annak bizonyosságát képezi az a tárgyalás, mely a napokban Esztergomban, a par excellence antiszemita városban folyt le.

Az eset előzményeit ismertettük. Elmondottuk, hogy Esztergom város szülöttét Hirschhorn Samut (szinész néven: Szarvasit) az ottani szini igazgatóság próbaelőadásra kérte fel, kilátásba helyezvén szerződését, siker esetén.

Szarvasi fel is lépett a „Vasgyáros“-ban. A színház zsufolásig megtelt — voltak sokan zsidók is — Hirschnorn rokonai. A fiatal kezdő határozott sikert aratott.

Ez nem fért Hahn Rezső ur fejébe. Nem bírta megbocsátani, hogy zsidó Esztergomban fellépjen és sikert arasson. E zsidó gyerek még csak engedélyt sem kérte ki. Így jelent meg az „Esztergomi Közlöny“ mult számunkban érintett közleménye, qualificálhatlan tartalmával.

ság, mint a haladás uttörői szerepelnek s kik közül elég fölemlitenem Ágai Adolfot, Dóczy Lajost. Kiss Józsefet, Kohn Sámuel rabbit, Marczali Henriket, Goldzieher Ignácot, Bánóczi Józsefet, Alexander Bernátot, Acsády Ignácot, Sturm Albertet, Silberstein Adolfot, Radó Antalt, Gerő Károlyt stb.

Ez írók a mily igaz hivei vallásuknak, úgy ragaszkodnak a nemzethez is. Nagy hivatásukat még a zsidóság ellenségei sem merik kétségbe vonni.

A mi Kecskeméti Lipót fordítását illeti, annak érdeme első sorban s talán kizárólag csak a fordítás ténye képezi. Kecskeméti egészen beakarta magát élni a spanyol zsidó költők szellemébe, de igyekezete csak igyekezet maradt. Ime Heine mily mélyen hatolt be a zsidó költők rajongó lelkébe, mennyire hiven tudta visszaadni Halévy lángoló szeretetét Jeruzsálem iránt, mily megkapón tárta elénk a Jeruzsálem falai alatt haldokló költő képét! Kecskeméti példát vehetett s vett is Heinén, de igyekezete hajótörést szenvedett ama természetellenes formán, melyet választott. Kecskeméti abba a nagy hibába

Hogy miként hatott e czikk Szarvasira, ezt leírni felesleges.

Existenciája, jövője forgott szóban, mely a czikk által megtámadtatott.

De ő még akkor is számított Haan tisztesség-érzetére. Megvárta, s udvariasan felkérte, hogy ha vele foglalkozik, úgy est tárgyilagosan tegye.

S csak akkor, a midőn Haan erre is piszkos szavakkal felelt: ütött botjával végig Haanon, előlről nyiltan.

Igy került azután az ügy bíróság elé.

Haan Rezső bepanaszolta Szarvasit orvtámadás, becsületsértés, könnyü testi sértés s még egy csomó vétség miatt.

F. hó 26-án tartották meg a tárgyalást az esztergomi kir. járásbíró előtt, fölötte nagy számu, tulnyomóan keresztény, intelligens hallgatóság előtt.

A tárgyalást Selcz József kir. aljárásbíró vezette. Vádló és vádlott személyesen ügyvédjeik kíséretében jelentek meg.

Haan Rezsőt Szabó Titus párkányi ügyvéd, az antiszemita szövetkezet jogtanácsosa képviselte — Szarvasit pedig Dr. Vaisz Sándor fővárosi ügyvéd védte.

A panaszbeadvány felolvasása után a tanuk hallgattattak ki.

A védelem a bizonyító eljárás fősuját abba helyezi, hogy kimutassa, miszerint védencze nem orvul támadta meg a szerkesztőt, — mint ezt a panaszt lépten-nyomon hangoztatja — hanem igenis előlről ütött reá.

S azt a tanuk még a terhelők is kivétel nélkül bizonyították.

A tanuk kihallgatása után, mely az egész dél-

esett, hogy magyar ütemes, népdal-formákban ültette át a héber költőket.

Ez a természetellenes forma akadályozza meg a fordításnk élvezetét. Képzeltető-e különösebb látvány, mint héber költő magyar gatyában, héber dalnok czimbalmot verdesve.

Bizvást állítom, hogy Kecskeméti Lipót nem választott volna népdal-formát, ha nem fordult volna tanácsért Gyulai Pálhoz. Az előszóban köszönetet mond ugyanis Kecskeméti Gyulainak, ki a könyvet szives volt átnézni. Bizony, bizony, nagyobb szolgálatot tett volna Gyulai Pál a fiatal szerzőnek, ha nem gyakorolt volna befolyást a fordításokra. Gyulai technikája, vagyis jobban mondva technikátlansága vehető észre Kecskeméti fordításain. Gyulai folyvást a népdal-forma vesszőparipáján lovagol, s ezáltal élvezhetetlenné teszi tanítványainak alkotásait is. Az ifju nemzedék, mely hivatva volna új irányt hozni az elavult szellembe, ily módon évtizedek óta az ósdiság jármájában tartatik.

Palágyi Lajos.

(Folytatása a következő számban.)

előttet igénybe vette, a vád képviselője előterjeszté panaszát: s tette ezt oly primitív ügyetlenséggel, annyi baklövással, oly járatlansággal, hogy a jelenlevő collegák arcán a szégyenpir ütött ki.

A keresztény társadalom — úgy beszélt ő — van érintve a kérdéses ügyben; elégtételt kell adnia művelt, előkelő állásu szerkesztőnek a durva megtámadásért.

Kéri a járásbiróságot, hogy Szarvasi Somát, a becsületsértés, könnyü testi sértés vétségeiben s a közrend elleni kihágásban vétkesnek kimondani.

Szabó Titus után Dr. Vaisz szólott.

A zsufolásig megtöltött teremben siri csend lőn...

Beszéde elején kijelenté, hogy már másod izben áll Haanaal szemben s mindannyiszor mint magánvádolóval. Sajátságos ez. Haan ur elébb lapjában vérig sérti áldozatát, lehetlenné akarja tenni, üldözi, s midőn az üldözött azután védeni igyekszik magát, — akkor még ő áll a bíróság elé —, martyrnak tünteti fel magát, s ő kér elégtételt.

Igy volt ez Weisz Sándorral — az esztergomi jogászszal — így van ez Szarvasival is.

Vérig sérti lapjában tehetséges védenczét. Undok cikkében a legdurvább sértésekkel illeti, nem ám azért, mintha talán szerepét botrányosan játszta volna, hanem azért, mert zsidó.

S az ilyen ember ellen van-e más orvoslás, más elégtétel, mint a bot?

S a sajtó, amely ugyan nem helyesli a satisfació e nemét, kénytelen kinyilvánítani, hogy az ily eljárás ellen — nem lehet máskép védekezni.

S azután az ily ember mer elégtételt követelni — bíróságtól?

Beszéde folyamán foglalkozik vádló képviselőjének előadásával.

A hallgatóság ki-kitörő tetszése között mutatja ki ad absurdum annak érveit, beszédének különösen az a része, melyben bebizonyítja, hogy itt nem lehet három rendbeli vétségről szó, mert az egyik absorbeálja a másikat —, döntő hatása volt.

Foglalkozik az orvosi láttelellettel is, s miután ellenmondást talált abban és a tanuk nyilatkozatai között az ütés mérvére vonatkozólag, azon aggályának ad kifejezést, hogy nem lehetetlen az — mikép Haan, csak hogy martyruma annál nagyobb legyen — hátát otthon praeperáltatta.

Foglalkozik panaszos azon állításával, hogy a keresztény társadalom kér itt elégtételt.

Kérdi, vajjon keresztényi az ily eljárás, mely nem áll közlönyében arra utalni, hogy ha nem adatik meg neki a kellő fényes elégtétel, »úgy« ha az ily eseménynek utójátéka lesz, »mi előre is elhárítjuk a felelősséget.«

Aki Verhovayra hivatkozik, mint a becsületeség prototypjára?

Ki insultálásra hivatkozik — s enmaga nem ismer mértéket szenvedélyében?

Az ilyen ember mer elégtételt követelni. A törvény tisztességes emberekről gondoskodik csupán, de nem a Haan-félékről — kik ilyen szereplés után becsülésre igényt nem tarthatnak. Beszéde végét költői lendület hatja át.

Leirja, hogy védencze mily komoly szándékkal, mennyi nehézség közepett lépett a tövises szini pályára. Idealista — a művészetnek él.

Pap Thália templomában. S durva, haszonleséstől szennyes kezek rántják ki őt onnan; mondván, itt nem maradhatsz, itt nincs létjogod, itt csak mi magunk élhetünk.

S az ilyen kufárokat mivel mással üzhetjük ki e templomból, ha nem bottal?

Kik a helyett, hogy buzdítanak a kezdőt a különben is rögzös úton, mocskolják, bántalmazzák — vallása miatt.

S a törvény, mi adjunk segílyt az ilyeneknek?

Kéri védencze felmentését, vagy elítélés esetében enyhe megbüntetését.

Általános tetszés kísérte dr. Vaisz beszédét. A hatás olyan volt, hogy Haan megszökött a tárgyalási teremből, s jónak látta, hogy vissza se jöjjön többé.

Esztergom város intelligenciája érezte, hogy elégtétellel tartozik a közvéleménynek, s nem habozott ott kijelenteni, hogy Haan szereplését nemcsak nem helyesli, hanem megveti.

A bíróság, miután a könnyü sértés szakértő látlet folytán igazolva volt, Szarvasit abban, de csakis abban — mondotta ki vétkesnek, mig a becsületsértés vétsége és a közrend elleni kihágás ellen felmenté, s elfogadva a védelem által felhozott enyhítő körölményeket, 8 napi fogházbüntetésre ítélte.

Felemlítjük még, hogy midőn a járásbíró az ítéletet kihirdeté és panaszos képviselőjét felszólítá, hogy nyilatkozzék, vajjon fellebbez-e, vagy nem, Szabó Titus ur ekként válaszolt: Kevesebbet Szarvasi úgy sem kaphat, próbáljunk szerencsét — fellebbezek.

Mire a járásbíró erélyes szavakkal utasítá rendre az ügyvédet ez immoralis nyilatkozatáért — a hallgatóság dörgő éljenei között.

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Irta: Strausz Adolf.

(1. Folytatás)

A spanyol zsidók között különben már egész mythosz fejlődött ki aziránt, mikép érkeztek meg tömegesen Szalonikiba Gyönyörű költeményhez jutottam, mely ezt a csodás dolgot beszéli el s állítólag a bevándorlás után rövid idő múlva íródott. A szép

és hosszú költemény léghatásosabb részét mutatjuk be ezuttal Palágyi Lajos sikerült költői fordításában.

A tengerparton bolyong a tömeg,
Sápadtan, éhesen, rongy a ruhája.
Mégfagy a köny, mely szemökben remeg;
A mint a szél dermesztőn csap le rája.
Tört sóhajaitól visszhangzik a táj:
Mosolyg reánk haragvó Adonáj!
Oly könnyörgőn szól, oly bus esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

Az éj oly zord, csillagtalán, sötét,
És féket vesztve tombol a vad orkán,
S kitajtékozza a tenger dühét,
Hullámaít a szirtes partra dobván.
Nincs sehol hajlék, biztató sugár,
Az urnak népe kitaszítva jár,
S felhangzik ajkán sóhajtón, csengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

S a messzeségből fény tűnik elő.
Távol falvakból fáklák közelegnek.
A keresztények böszült raja jő,
Jaj, százszor jaj az üldözött tömegnek.
Ott leborul a sziklaföldre mind,
Halál-imát mond, egekbe tekint.
S felhangzik ajkán zokogón, esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

Egy rozzant hajót evező nekül,
Dobál a vész a rémes pusztá partra.
Nő, gyermek, férfi odamenekül,
S a böszült orkán söpri erre-arra.
Nincsen vitorla, nincs kormányozó,
És zsufoolásig telve a hajó;
Felhangzik ottan zokogón, esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

Hullám üzi a hajót féktelen,
Egekbe vadítja és a mélybe csapja,
S benn gubbaszt fázva, szomjan, éhesen,
A nyomor ezer eltorzult alakja.
Nem tudják meddig, nem tudják hová,
Csak korbácsolja az ég ostora.
S csak néha hangzik zokogón, esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

S az orkán dűhe egyre-egyre nő,
Egyetlen ur ő a roppant világon;
De most az égről ének zeng elő,
S a bujdosókat ellepi az álom.
Ki zengi azt a bűvös éneket
Felhők között tajtékzó ár felett!
Angyalkar ajkán hangzik ott esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

Meddig bolyongtak vész, vihar között.
A mérhetlen örök oczeánon?
Azt álmodák, hogy az ég serge jött,
És vitte őket láthatatlan szárnyon.
S a vész dűhe elnémult csakhamar;
Nyájas zongássá vált a zivatar.
S hangzott az ima szeliden, esengőn:
Uram segélj, segélj uram teremtőm!

Part, part! Oh áldott, drága partvidék,
Hol örökké mosolyg a kikelet!
Légy üdvöz napfény, erdő, róna, ég,
Tündöklő város, sugárzó mecset,
Hol annyi bajtól, kintől elgyötörve.
Enyhülés várt a szegény szenvedőkre.
Hol az ur népe uj honát találta:
Oh hála néked, örök Isten hála!

Mint tudjuk, Salonikiben már Szt. Pál apostol korában is tekintélyes zsidó hitközség székelt. Még, mai napig is mutogatnak Saloniki egyik török mecsetében, melyet keresztény templomból alakítottak át,

kőből faragott szószéket. melyen Szt. Pál tartott predikációt a hívőknek. De különben mindazok, kik a középkorban ott megfordultak, említést tesznek jegyzeteikben a zsidókról. A későbbi utazók is, így pl. Gerlach felemlíti, hogy 1560 előtt, vagyis a nagy tűzvész előtt, magában Konstantinápolyban, eltekintve a többi zsidók iskoláitól, csupán a spanyol zsidó iskolák száma 44-re rugott.

A Törökországba vándorolt és Konstantinápolyban letelepedett magyar zsidók egészen külön templomokat és iskolákat tartottak fenn, s nem nagy hajlandóságot éreztek összevegyülni a többi zsidókkal. Sőt tipikus magyar jellegüket is igen sokáig őrizték meg. Az mindan kétséget kizár, hogy számos okmányon hosszú ideig mindig oda tették, hogy ők magyar zsidó hitközség.

Ugyancsak Verancsics magyar primás, ki Macedoniában bolyongott, jegyzeteiben felemlíti, hogy az itt lakó spanyol zsidók mily súlyt fektetnek a gyermekek nevelésére és mily nagy áldozatokat hoznak iskolák fenntartására. Verancsics maga is meglátogatott egy iskolát és dicsérőleg emlékezik meg róla.

Hasonlóképp nyilatkozik az aagol Brown, ki mellesleg megjegyyezve, gyűlölte a zsidókat; a spanyol zsidók közművelődési törekvését azonban a legnagyobb elismeréssel méltatja. A zsidó hitközségek szervezete már abban az időben mintaszerű volt, és hogy politikai magatartásuk ellenőrizhető legyen, mert a török hatóságok, mint fenntebb már jeleztük, féltékenyen őrizték az érintkezést a Balkán félsziget vallásfelekezetei között, kineveztek egy főrabbinust, a kit chachambasinak czimeztek, a ki a kormányban részt vett és képviselte a zsidók ügyeit. Ő lépett érintkezésbe a hatóságokkal, ő tanácskozott a nagyvezérrel, sőt a szultán elé is járulhatott, ha a szükség úgy hozta magával.

Ez a chachambasi szervezte azután a hitközségek egyházi szolgálatát és politikai állását; e politikai állás alatt nem értünk mást, minthogy a zsidók tartoztak azonfelül a mit a rája adófejében fizetett, a haradsót, egy másik adónemet szintén beszolgáltatni, a mi mai fogalmak szerint jövedelmi adónak telet meg. Miután azonban a zsidók vagyoniilag rendkívül különböző arányban voltak, nagyon természetes, hogy a községek együttesen állapították meg az öszesekre eső jövedelmet, és azt a chacham összegyűjtven, át-szolgáltatta a chachambasinak, ki azt aztán a hatóságokhoz juttotta.

A községekként való adofizetés által azt érték el, hogy a szegényeket egyszerűen felmentették az ugynevezett chachamadó alul.

Az első chachambasi, kit a szultán nevezett ki Kapsali volt; józan, higgadt gondolkozású, nyugodt férfi, a ki hitsorsosainak ügyeit a legnagyobb igazságszeretettel vezette és keresztül tudta vinni azt, hogy

a törökök a legnagyobb bizodalommal viseltettek a spanyol zsidók irányában. Ő utána következett Misrachi; utódai most is élnek Salonikiben. A család tulajdonkép görög eredetű, de testesül lelkesül csatlakozott a spanyol zsidó ritushoz, A mostani Misrachi nagyiparos, kereskedő sőt földbirtokos is és feje a Fernandez és Misrachi czégnek, melynek szeszgyára, málma stb. van Salonikiben

Misrachi után tisztán spanyol chachambasikat neveztek ki, a kik a zsidókkal szemben mintegy prefektusok voltak, és már politikai személyiséget képeztek, a mennyiben ők voltak a diplomáciai közvetítők a török kormány és az összes spanyol zsidók között. Salonikiben már a 16. század közepe táján tulsulyban voltak a spanyol zsidók; török elenyészőleg kevés lakott ott, s a görögök is kisebbséget képeztek a zsidókkal szemben. A görögök ármánykodásai azonban előidézték, hogy a spanyol zsidók hova tovább kegyvesztettek lettek a török hatóságok előtt. Egyrészt a törökök, másrészt a görögök meglehetősen sanyargatták őket, úgy hogy helyzetük mindinkább válságosabbá vált. Szerencsére azonban ez időtájt lényeges fordulat állott be a spanyol zsidók helyzetében Nászi József portugál zsidó fellépése és szereplése által, a ki európai hírü bankár és gazdag kereskedő lévén, székhelyét Konstantinápolyba tette át, hol diplomáciai szolgálatokra alkalmazták; a szultán családjának viszályaiban szerepelvén és vagyonával pártfogolván a szultán második fiát, nagy hatalomra és tekintélyre tett szert. A midőn pedig pártfogoltja II. Szelim név alatt trónra került, felviradt az ő napja.

Ez a Miques családból származó Nászi a legbefolyásosabb és leghatalmasabb emberré lett Konstantinápolyban, sőt II. Selim érdemeinek elismerése fejében, Naxos fejedelmévé nevezte ki, részben királyi, részben fejedelmi czimmal és teljhatalmu uralommal ruházá fel. Nászi rendkívül eszes és tiszta jellemű férfi volt, kinek a keresztény urak is szívesen hódoltak.

Szereplése élénken emlékeztet bennünket az egyptomi Jozsefre; de mig erről nem maradt semmi okmány, a mely történetét igazolná, Nászi József szerepléséről maradtak ránk okmányok. kinevezési diplomák, amelyek különösen reánk gyakorolnak igen komikus hatást, a mikor látjuk, hogy ő aláírván nevét a nagy pergámenre, az ellenjegyzés egyik minisztere által történt, kinek neve Kohn volt.

Kétséget kizáró tény, hogy Nászi József királyi hatalommal felruházva uralkodott a 12 szigeten, de sokkal inkább kényelemszerető volt, mintsem hogy személyesen ment volna el a szigetre; rendkívül fényes palotát épített Konstantinápolyban, és egy spanyol

grandot, egy keresztény embert, küldött Naxosba, ki őt ott helyettesítette.

Ez a Nászi József mindaddig nyugodtan és dicsőségesen uralkodott, mig II. Selim élt; annak halálával azonban letűnt az ő csillaga, habár jogaitól, czimétől és országától nem fosztották meg; de a portánál a kormányzásba nem folyhatott be, a mi rá nézve oly kemény csapás volt, hogy rövid időre Selim halála után, 1579-ben ő maga is meghalt s vele megszűnt a Nászi dinasztia.

Ennek az embernek a szereplése a saloniki zsidókban felébresztette azt a gondolatot, hogy elnyomatásukat általa fogják megszüntetni. Az ő befolyását és hatalmát akarták igénybe venni, hogy régi jogaik ismét helyreállíttassanak. Az időtájt élt Salonikiben egy Almosnino nevű chachambasi, a ki még mielőtt Nászi József trónra jutott volna, álmodt látott, és ezt az álmodt költemény alakjában papírra vetette. Együttal ellátta filozófiai bevezetéssel, mely az álmok jelentőségéről szólt.

Költeményét Konstantinápolyban átadta Józsefnek és már ebben előre megjósolta neki, hogy királyi polczra fog emelkedni. Most hogy beteljesedett jóslata, községének kívánságához képes utnak indult Konstantinápolyba, hogy József király támogassa a portánál hitsorsosait abban, adják vissza ősi jogaikat és szüntessék meg a görögök áskálódásait.

El kell ismerni, hogy Nászi József sohasem feledkezett meg vallásáról, bár többször gyanusították azzal, hogy a vallástalanságnak tárt kapukat nyitott, s hogy a kezére bizott országokban a vallás meglehetősen meglazult. Ezt különösen azon mohamedánok terjesztették, kik a zsidó király uralmát nem szívesen látták.

József egész befolyását latba vetette, hogy a saloniki zsidók kívánságai teljesüljenek. Vissza is nyerték jogaikat, s ez időtől fogva a spanyol zsidók sorsa Salonikiben és egész Macedoniában a lehető legjobb volt, úgy annyira, hogy mindenkor készek voltak áldozatokat hozni, valahányszor azt a török kormány igénybe akarta venni, s a leghálásabb érzéssel viseltettek a török uralom iránt.

Almosnino chachambasinak fantaziája azonban tovább is terjedt, látván a fényt és pompát, a nagy befolyást és hatalmat, a melyet hitsorsosa elért. Midőn egyrészt erre vonatkozó tapasztalait egy könyvben megírná, a mely még manapság is igen becses adalékokat nyujt Törökország viszonyairól a 16. században, másrészt kifejtette minő szép volna, ha József az ő véghetetlen nagyságát, erejét arra használná fel, hogy a zsidók országát megalapítaná.

(Folyt. köv.)

Gyöngyszemek a talmudból.

A harag gyors rozsdát szül, mely bevonja az agyvelőt, megöli az ítélőtehetséget.

*

Megnésül, hogy tanulmányait folytathassa; azaz: malomkövet ölt a nyakára, hogy nagyot ugorhassék.

*

Bizonyos emberek, ha megcsókolnak, olvasd meg a fogadat.

*

„Segíts rajtam“ rimánkodék a szegény Zingid a gazdag Mingidhez. „Miért scgitsselek“ válaszolá ez, „nyomorék vagy-e? Karjaid épek, lábaid erősek, tested egészséges.“ Alig sompolygott el a megszegyenyített szegény, midőn a keményszívű gazdag égi szózatot hall: „Nem elég méltatlan teremtményem te, hogy nem adtál neki a magadéból, hát még irigykedél azon, mit én adtam neki!“

*

„Elvittem ezeket a tárgyakat“ — védekezék a tolvaj — „mert fel lettem rászólítva maga a tulajdonos által.“ — „Hogyan?“ kérdezé bámulva a bíró — „Nyitva hagyta az ajtót.“

*

Nem sokalja az egy apa 10 gyermeke eltartását, de sokalja ám a 10 gyermek az egy apjuk eltartását.

*

„Miért s hova dugtad el, fiam, a pokróczot, mit neked adtam hogy add oda apámnak éjjeli használatra?“ kérdezé a roszzívű gazdag Hemler okos fiától. „Eltettem, apám,“ válaszolá ez, „hogy tudjam, milyen pokróczot adjak majd én tenéked, ha megnövék.“

*

Silo vétkezik és Jochanan bűnhődik!

*

Simon bár Ba ismerte a nemes követ, jártas volt a tudományokban, s értett sok mindenhez, de azért még sem volt kenyere.

*

Öröm és fájdalom közel szomszédok. Könyeket hullajt szemed, ha szivedet fájdalom gyötri és könyeket, midőn édesen nevensz.

*

E nép (Izrael) hasonló az ég csillagaihoz és hasonló a földnek porához.

Talmudista.

H i r e k.

— **Megható emlékűnnepély** folyt le e napokban Hliniken (Trencsénmegye.) Az ottani izr. templomban ugyanis leleplezték az emléktáblát, melyet a boldogult podragyi Popper Lipót báró emlékének szenteltek. Az ünnepélyen jelen voltak az elhunytak családján kívül: Kubicza Pál v. b. t. és trencsényi főispán, dr. Neuberger Ignác kir. táblabíró, Urbanovszky Ernő és Rakovszky Győző országgyűlési képviselők, Baross Gábor és Varga Ferencz főszolgabírák, nagyszámu kath. papság, az odavaló kanonok vezetése alatt, továbbá nagy és diszes közönség. Az emlékbeszédet hazánkfia, dr. Leimdörfer Dávid hamburgi főlelkész mondotta, ki az elhunytak hazafias és emberbaráti érdemeit ékes szavakban ecsetelte és végül azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy Magyarországot az antiszemitizmustól a lakosság józanságán kívül csak egy dolog képes gyógyítani és ez az olyan nemes szívéű térfiak példája a milyen báró Popper volt. A remek szónoklat nagy hatással volt az egész hallgatóságra és a beszéd után mindenki sietett, a kitűnő hitszónoknak gratulálni. Miután még a diszes emléktábla lelepleztetett és dr. Leimdörfer magyar nyelven imát mondott a hazáért és a királyért, a megható ünnepély véget ért.

— **Nagy-Iklód községe**, Szolnok-Doboka megyében Gersch Lipót földbirtokost, egyhangulag bírójául választotta, A józan magyar nép így érvel Istóczyék ellen.

— **A „Zsidó-Magyar Közművelődési Egyesület** központi bizottsága augusztus hó 3-án, szerdán, esti 6 órakor szokott helyiségében ülést tart. Mindazok, kik taggyűjtőiveket kívánnak, sziveskedjenek ez iránt Strasser Gusztáv urhoz (Váci-körut 26. sz.) fordulni, ki az együletet illető ügyekben mindennemű értesítéssel is szivesen szolgál.

— **Horvátországi zsidóképviselőt** már kimutattunk annak idején Rosenthal Miksa személyében. kit Vukovárott egyhangulag megválasztották. Ujabbban az ivancsai kerületben Grzanics vad Starcseviczista helyébe is zsidót választottak, Schwarcz Lajos szabadelvű párti képviselőt. Téves tehát a lapok ama hire, hogy Schwarcz az egyetlenhorvát zsidó képviselő.

— **A párisi Hirsch báró** által ugyszólván naponta kiosztott és óriási összegekre rugó adományokról lapunknak majdnem minden számában módunkban áll megemlékezni, főkép, minthogy jótévő keze áldását hazánkban is sokszor és sokhelyütt érzik. Olvasóink emlékezni fognak egy szerencsétlen asszony, a Linderné szül. Sznffy Paula öngyilkossági kísérletére, kit a nyomor és férje hűtlensége vittek e végső lépésre. Hirsch báró értesült az esetről és az immár fölgyógyult Lindernének évi 300 frtnyi segélyt ajánlott föl, melyet a f. évre már meg is küldött. Igen érdekes és a »Fővárosi Lapok« című szalonujságot különös világitásba helyező megjegyzést tesz e hirre az említett lap. »Nem tudjuk« — úgy mond — »honnan vette Hirsch báró az ő millióit, de annyi bizonyos, hogy jól használja föl pénzét.« Mi megsugathatjuk a »Fővárosi Lapok«-nak, hol van ama gyanus provenienciájú vagyonnak forrása. Hirsch báró ősei buzgó kereskedők és takarékos emberek voltak s ezen a módon még ma is lehet vagyont gyűjteni, ha valakinek esze is van hozzá.

— **Hirsch Lucien báró.** A nagy jótékony Hirsch Móricz báró korán elhunyt fiának arczképét ajándékozta a pesti izr. nőegylet leányárvaházának, mely olajfestményt a diszteremben fogják egy kis ünnepélyességgel fölfüggeszteni. Az arczképet egy tehetséges fiatal osztrák festő, Wertheimer Gusztáv készíté, ki műveivel már a párisi szalonban is kitűnt.

— **Egy derék ember halála.** F. hó 27-én temették el a budapesti zsidó kórházból Kadelburg Móriczot, a főváros egy ismert polgárát. Még rövid 10—15 év előtt az egész Monarchiában, Svájcban és Franciaországban is ismerték Kadelburgot, ki egy első rendű virágzó nagy borkereskedésnek volt tulajdonosa, de az utolsó évek viszontagságai tönkre tették üzletét s vele együtt az ugyis gyenge ember egészségét, életét. A boldogult a legnemesebb emberek egyike volt, ki csak abban lelte örömét, hogy ha egy szegény embert támogathatott, vigasztalhatott. A husvéti, vagy az ujévi ünnepek előestéjén száz meg száz szegény embert lehetett udvarában látni üres korsóval, vagy üveggel ellátva, a kiknek 3 vagy 4 nagy hordó bort osztogatott ki; de nemcsak borral, hanem pénzzel és más egyébbel is támogatta őket. Egy sem ment el tőle üres kézzel, elégületlenül. És ezen mindenki által becsült, ritka jó szívéű ember, ki annyi szegénynek volt atyja, midőn érezte,

hogy neki is készülni kell azon hosszú utra, a melyet semmi áron kikerülni nem lehet, nem hallgatott rokonainak kérés szavaira, hanem testben és lélekben megtörve ment meghalni a zsidó kórházba. Sokan, igen sokan álltak körül koporsóját. Az Ur áldása lebegjen porai fölött.

E. J. K.

— **Blum pasáról.** A következő sorokat vettük: Tekintetes Szerkesztő Ur! Az »Egyenlőség« 27-ik száma »magyar-zsidó pasa kitüntetés« czimmal híret hozta azon kitüntetésnek, melyben a görög király Blum pasát, Egyptom magyar származásu pénzügyminiszterét részesíté. Azon reményben, hogy Blum pasa életének egyéb részletei szintén érdekelni fogják a magyar-zsidó olvasó közönséget, engedje meg, kérem, hogy mint Blum egyik rokona, bővebb adatokkal szolgálhassak arra nézve, miként jutott a magyar zsidó kereskedőnek fia a jelen állásba. Blum Gyula pasa édes atyjának, néhai Blau Jakabnak szállító üzlete volt Budapesten. Tekintélyénél és széles körü ismeretségeinél fogva sikerült neki szép tehetségü fiát, Gyulát, már 14 éves korában Bécs egyik legelső banküzletébe, Königswarter báróhoz bejuttatni, a hol az eszes és szorgalmas ifju magának oly jó nevet szerzett, hogy a nevezett ház föloszlása után azonnal fölvételt talált a bécsi Rothschild bárónál. Azonban a Rothschild ház ügyvivője, Landau Horácz megvalván eddigi állásától, Egyptomba, Cairóba ment, s ott banküzletet, Triesztben pedig fióküzletet nyitott. Az előbbinek vezetésével az általa igen előnyösen ismert Blum Gyulát bizta meg. Ily körülmények közt alkalma nyilott Egyptom politikai és finanziaális helyzetével megismerkedni és magának kormánykörökben ritka befolyást szerezni. Az ő működésének köszönhetette Egyptom az „ausztro-egyptomi bank“ létesítését, melynek élére az akkor csak 24 éves Blum Gyulát állították kormányzóul. Mint ilyen a legjobb viszonyba jutott ugy a konstantinápolyi, mint az egyptomi udvarral, teljes bizalmát bírta a két uralkodónak, és midőn pénzügyi és politikai tehetségének számos jeleit adta, az egyptomi kormány sietve ragadta meg az alkalmat, hogy őt a kabinet tagjává tegye, Ismail pasa kiválóan szerette őt és leányával kínálta meg Blumot azon esetre, ha zsidó hitéből a mohamedánra térne át, mit azonban Blum Gyula nem tett meg. Tefik pasa, Egyptom jelenlegi uralkodója nem kevésbé részesíti őt mindon lehető kitüntetésben és Blum jelenleg is Egyptom pénzügyeinek vezetője, mint államtitkár, minthogy fölöslegesnek tartják föléje minisztert is kinevezni. Ugyszólván minden Európai fejedelem, legutóbb a görög király részesíté őt már kitüntetésben és rendjelben. Blum pasa elérte azt a lehető legnagyobb fokot, meiyre Egyptom közéletében zsidó eddigelé eljuthatott. Kiváló tisztelettel **W. M.**

— **A párisi szegény zsidó nők javára** rendezni szokott jótékonyági sorsjáték ez évben különösen nagy eredménnyel járt. 81.000 sorsjegy lőn kibocsátva 3412 nyereménynyel. A köztársaság elnöke a nemes czélra két becses vázát ajándékozott, mik a hircs sèvresgyárban készültek. A sorsjegyek rendezésénél ismét Rothschild G. báróné elnökölt és számos jegyet adott el és adományt gyűjtött személyesen.

— **Az angol zsidók fölirata,** melyet a német trónörökshöz intéztek s a melyről lapunk mult számában bővebben megemlékeztünk, nem volt inyére a német antisemitáknak, kiknek szövetsége ez ügyben Berlinben »népgyűlést« is tartott. Ők is szerkesztettek

tehát egy föliratot, melyben kijelentették, hogy a zsidó vallást épen nem gyűlölik s működésük tisztán nemzeti alapon nyugszik. A »Germania« czimű lap, mely csöppet sem áll zsidóbarátság hírében, ilyképen nyilatkozik az antiszemiták ez ágaskodásáról: »A fölirat elküldése remélhetőleg el fog maradni, mert az antiszemiták közt is lesznek hihetőleg oly férfiak, kik e nyilatkozás illetlenségét belátni fogják. A trónörökös egyizben Németország szégyenének nevezte az antiszemitizmust, mint ezt szavahihető források beszélnek. Meg kell különböztetni ettől a valóban létező és megoldásra váró zsidókérdés jogosult magvát. A faji antiszemitizmus azonban, mely e fölirat minden sorából kitetszik, és ezen antiszemitizmus izgató üzelmei a választások terén határozottan tárgya a trónörökös mondott itéletének, erkölcstelen és keresztényellenes, és ennek érdekében akarnak a trónörökösnél közbenjárni egy felirattal, mely pláne nem nagyon törekszik azon hangon szölli, mely a korona jövő viselőjéhez illenek! Valóban, a ki így viseli magát, az nem panaszkodhatik a liberális zsidó sajtó üzelmei miatt.«

— **Bayonne francia város rabbljává** egyhangulag Astruc Arisztid választatott meg, ki előbb Belgium főrabija volt. A központi konzisztorium rögtön megerősíté a választást és egyuttal Cohen Emilt ajánlotta a kormánynak a liliei főrabbi állásra.

— **Ezer frankos pályadíjat** tűzött ki a livornói iskolai bizottság az »Angelo Belimbau alapítvány« kamataiból a következő kérdésre: »Csupán azon népre terjeszkedik-e ki a hebraizmus, mely őt követi, miként ezt az ókor minden más hitvallásánál tapasztaljuk, avagy csodás kivételkép az ókor öszszes példáival szemben az egész emberiséget öleli föl?« A pályamunkák 1888. május 31-ig küldendők be a livornoi iskolai bizottsághoz (Deputazine delle Pie Scuole) jeligével és a szerző nevét rejtő levéllel ellátva. A pályázat internácziionalis, de a mű csak olasz, német vagy francia nyelven írható meg. Eredményéről hirlapi értesítés fog kiadatni annak idején és a nem győztes munkák vissza szerezhetők lesznek. Bővebb felvilágosítást ad a livornói iskolai bizottság.

— **A zanzibári szultán zsidó követéről,** d'Arbela Gregori drról, kit az olasz királyhoz küldött fejedelme, már bővebben megemlékeztünk annak idején. Humberto király a követ előtt érdekes nyilatkozatot tett a zsidókról. Többek között így szólt: „Semmi különbséget nem ismerek zsidó alattvalóim és a többi felekezetek között. Ellenkezőleg a legnagyobb mértékben becsülöm erényeiket és a szorgalmat, mikről napról-napra tanuságot tesznek.“ A király hosszasan kérdezősködött a zanzibári zsidó község helyzetéről és az arab irodalom jelen állásáról, Az audiencia körülbelül egy óráig tartott.

Olaszországban jutalmat nyer minden igaz érdem, ha mindjárt a megjutalmazandó zsidó is. Legutóbb Nissim L a t t e s hadparancsnok a San Maurizio Lazaro lovagrend nagykeresztjét kapta a királytól; ugyanezen kitüntetésben részesült Vittorio Ottolengi parancsnok és Davide Cantarini postaigazgató, mindhárman hitsorsosaink. Kivülük még 19 zsidó a Corona d'Italia rend parancsnoki keresztjét kapták.

— **Egy hős zsidó Garibaldista** halt meg a napokban Mantuában, névszerint Levi Alfonso dr., az olasz koronarend lovagja, ki az olasz szabadság ügyé-

nek egyik legbuzgóbb harczosa volt s mint ilyen Garibaldi alatt 15 csatában vett részt. Lewi dr. mind haláláig előkelő tagja volt a mantuai zsidó községnek.

— **A római getthó** nagy része már le van rombolva és a kisajátítások még mindig folyamatban vannak. A getthó eltüntetése által azonban nemcsak a középkor szegyenfoltjára borít az olasz királyi kormány fátyolt, hanem a főváros szépítésén kívül számos összegecskékre tesz szert, minthogy a kisajátítások neveltséges olcsó árakon történnek.

— **Az első zsidó nagykövetet**, Strausz M. urat, ki az amerikai Egyesült Allamokat képviseli, ünnepélyes audiencián fogadta a török szultán, miről a konstantinápolyi hivatalos közlöny a következőket jelenti: »Az igen tisztelt Strausz ur, Amerika Egyesült Allamainak minisztere, tegnap ünnepélyes audiencián nyújtotta át a szultán ő felségének megbízó levelét. Strausz ur és a követség tagjai d. u. 3 órakor érkeztek a palotába. A miniszter egy Daumont-féle kocsiban ült, Galib bey, a külügyi hivatal szertartásmesteri segédének kíséretében. A követség személyzete két más udvari kocsiban foglalt helyet. Az Egyesült Allamok képviselője a palotába érkezésekor a közönséges szertartás szerint fogadtatott. A trónterembe vezetettvén, letette ő császári felségének kezeibe megbízó levelét, a ki igen leereszkedő módon válaszolt Strausz ur azon szavaira, miket ez hozzá leveleinek átadásakor intézett. Said pasa, külügyminiszter ő excellenciája is jelen volt az audiencián, Mumir pasa, főszertartásmester és a császári diván tolmácsa pedig mint tolmács szerepelt a kihallgatás alkalmával.«

— **A bécsi Alliance Israelite** lemergi iskolájában ehó közepén folytak le az évfárá vizsgálatok Moch na c k i polgármester s Baranowsky kapitány iskolaszéki tag jelenlétében. A vizsgálat befejeztével ez utóbbi a következőket mondá: „A mai vizsgálaton örömmel tapasztaltam, hogy az ezen iskolát látogató ifjuság nagy haladást tesz. Az alliance israelite helyesen fogta fel föladatát ezen iskola alapításánál, mert az ifjuságot nemzeti szellemben neveli, a miért fogadja köszönetünket. Működjenek továbbra is az összeség javára, hogy a még fönnálló korlátok leomoljanak és társadalmunkban semmiféle különbség ne létezzék.« A polgármester pedig az ifjakhoz intézett buzdító szavakat, különösen megdicsérve őket azért, hogy a lengyel nyelvben oly szép haladást tanusítanak.

— **Rothschild adoma.** A »Times« a következő kis történetet beszéli el: „Fogadás következtében Rothschild báró 8 nap előtt elment Ceulus festőhöz snála arczképet rendelt meg koldus ruhában. Mialatt a bankár rongyos ruhájában a folyosón sétált, a festő egy tanítványa meglátta őt, megrendelt modellnek tartván, neki sajnálatból egy shillinget nyomott a markába. Rothschild megtudta a fiatal, jószívü művész nevét, a következő levelet küldé neki: »Házam tradícióját követve, az ön által adott tókével spekuláltam és pedig szerencsével. Fölhívom tehát, hogy főpénztáramnál 1000 font sterlinget fölvenni sziveskedjék.«

— **A Lukácsfürdő tulajdonosa** ifj. Palotay ur nemes ajánlatot tett ugy a közös hadügyminiszternek, mint a honvédelmi miniszternek. Késznek nyilatkozott ugyanis a Lukácsfürdőben minden évadban 90 közöshadseregbeli és 45 honvédtisztnek ingyenes fürdőt és gyógykezelést nyújtani. Mindkét miniszterium me-

gen megköszönte az ifju Palotay nagylelkü ajánlatát. Egyben megemlítjük, hogy Palotay ur özvegy édes anyja csak nem rég 1000 frtot ajándékozott az izr. leányárvaháznak férje, néhai Palotay Fülöp emlékére.

Spanyolország és a zsidók.

(Folytatás.)

Nézzük a kérdést jogi szempontból.

Az 1492-iki törvényt formailag sohsem helyezték hatályon kívül. Serrano marsall 1868. decz. 1-én kelt levelében, melyet a bordeauxi consistoriumhoz intézett, ezt írta: »A 1514. századbeli törvény tényleg megszűnt; Ortiz Romero 1868-ban hasonlóképen nyilatkozott: „az ideiglenes kormány a 15-ik század törvényét hatályon kívül helyezte; de a szavak ugy értelmezendők, hogy a hatályon kívül helyezést az ideiglenes kormány csak gondolatban fogalmazta, mert erre vonatkozólag nem adott ki határozatot, s ha mindjárt ki is adott volna, ennek jogervényéhez szó férne.« Még 1881. évi juni 27-én Gueda llá hoz intézett levelében írta Sagasta miniszterelnök: „A jelen spanyol törvények első cikkelye az 1492-iki száműző határozatnak tökéletes visszavonása. Ennélfogva a kormány sohsem tartja szükségesnek, hogy azon embereknek, kik a zsidó vallás hivei, a visszatéréshez különös felhatalmazást adjon. Ez azon esetben még kevésbé szükséges, ha tisztán liberális álláspontra helyezkedünk és alaptörvényeink alaptételeit humanitas értelmében vesszük.«

Tény, hogy az 1492-iki határozat az 1869-iki és 1876-iki fogalmazás 1. és 2-ik cikkelyeivel ellenmondásban van. E cikkelyek az 1876-iki fogalmazás szerint a következők:

1. cikkely. Spanyolok: 1) azok, kik spanyol földön születtek. 2) Spanyol szülök gyerekei, ha Spanyolországon kívül születtek is; 3) idegenek, ha honosító levelük van; 4) azon idegenek, kik a királyság valamely községében (pueblo) polgári jogot (vagy tartózkodási jogot, vecindad) szereztek.

2. cikkely. — Idegenek spanyol területen szabadon települhetnek meg, ott iparukat üzhetik, vagy azon hivatásuknak szentelhetik magukat, melyekhez a törvények spanyol hatóságok által kiállított foglalkozási engedélyt nem kötnek. Azok, kik nincsenek honosítva, Spanyolországban olyan hivatalt nem viselhetnek, melylyel hatósági állás (nyilvános hatalom) vagy bírói illetőség jár.

Az első cikkely 3-ik és 4-ik kikezdései es a második cikkely a zsidó és más vallásu idegenek közt nem tesznek különbséget; ennélfogva nyilvánvaló, hogy a zsidó idegenek Spanyolországban (2-ik cikk) megtelepedhetnek, és ott spanyolokká is válhatnak (1-ső cikkely 4-ik kikezdés.) Alább egyéb-

íránt arról is lesz szó, hogy a honosítási levelet, melyről az 1. cikkely 3-ik kikezdésében van említés téve, elnyerhetik.

Véleményünk szerint, ha egyedül az a magyarázat volna igaz, és ha liberális kormány alatt állandóan ur lehetne, mégis vita tárgyát képezhetné, ha Spanyolországban valami ellenáramlat kerülne felszínre. Lehetne, habár jogtalanul is, azt a nézetet juttatni érvényre, hogy az 1492-iki határozat még mindig érvényben van, mert formailag nem lett megszüntetve és mert ennél fogva a szép fogalmazás 1. és 2-ik cikkei a zsidókat nem illetik. Ebből kitetszik, hogy minden a jogi felfogáson fordul meg, és a jogi felfogás mindig változásnak van kitéve.

Ha, minden valószínűség ellenére, ilyen magyarázatot találna a dolog; a zsidókra vonatkozólag minden jogi kérdés további fejtegetése fölösleges volna; Spanyolország bezárulna előttük.

Minden következőben tehát előre felteendő, hogy az 1492-iki határozat nem jogerős.

Az 1492-iki száműzöttek. — Mondták hogy a spanyol száműzöttek utódai, azon esetben, ha az országba visszatérnének, az első cikkely 2-ik kikezdése értelmében spanyoloknak tekintendők. Minden honosítási formalizmus mellőzésével. Ez a magyarázat elfogadható, de csak 2 feltétel alatt: 1. Fel kellene tételezni; hogy ezen száműzöttek és utódaik, vagy legalább is azok, kik mohamedán országokban (Törökország, Tripolis, Marocco) telepedtek meg, nem lettek semmi féle más nemzetiségűekké, hanem megmaradtak spanyoloknak (Az új fogalmazás 1. cikkelyének záradéka). 2. A bevándorlóktól spanyol származásukra vonatkozó semmiféle igazolványt nem volna szabad követelni, mivel ezek megszerzése lehetetlennek bizonyulna.

Az idegen zsidók. — Az új fogalmazás 2-ik cikkelye értelmében az idegen zsidók Spanyolországban megtelepedhetnek és mindazon jogokat élvezhetik, melyeket más idegenek. Ezt Sagasta miniszter az említett febr. 11-iki gyűlésen határozottan kijelentette. És tényleg sok ilyen zsidó él is Spanyolországban. A kivándorlók, kik azon szándékkal jönnek Spanyolországba, hogy később honosításukat kérelmezzék, természetesen mint idegenek volnának kénylenek itt bizonyos ideig lakni; ide nem számítandók az előbb száműzött zsidók utódait, azon esetben, ha betelepedésükkor azonnal spanyoloknak tekintik.

A honosítás. — Kétséget nem szenvedő tény, hogy a spanyol honosítást idegen zsidók elnyerhetik, mégis megjegyzendő, hogy az teljesen a hatóságok akaratától van függővé téve Liberális kormány a honosítást bőkezűen osztogatja, egy kevésbé szabadelvű mindenkitől megtagadja, vagy csak bizonyos számban honosít.

A törvény a honosításnak négy fokát ismeri. 1.

Teljes egyenlőség a spanyolokkal minden papi és secularis jogban; 2, teljes egyenlőség tisztán a secular jogokban; 3, egyenlőség a secular jogokban és ezen kívül jogok bizonyos papi működések megtartásában; 4. teljes egyenlőséget egyedül a secular jogok megtagadásával, melyeknél fogva olyan funkcionált méltóságokat, melyeket az ugynevezett Renta de millionesek meg szoktak fizetni, betölthetnének. Azon feltételeknek, melyeknél fogva az államnak joga a honosítási levelek megadása, a zsidók tökéletesen megfelelhettek.

(Folyt. köv.)

Az inquizíció karmai közt.

— Történeti elbeszélés. —

(18. folyt.)

Az ég mindjobban elborult; mintha a teremtő fekete lepellel akarta volna bevonni a siralomházat. Az ég lassanként leszállt s a felhők közt cikázó villámok úgy tüntek fel, mint a siralomházban pislogó gyertyák...

Borzasztó szép látvány volt, midőn a villamfény kiki emelte annak a roppant sok halvány arcnak az élet s kísérteties halványsággal világította meg. A színek az izgalomtól ragyogtak, mint a csillagfény, az orrlyukak kitágultak s forró lehelet gomolygott felfelé.

Dörömbölt, pattogott, dörgött, durrogott, megmordult, mormogott, ezután elcsendesült az ég. És megint újra kezdte njabb erővel, hatalmasabb hangon, irtózatossabb kitartással. Ugy tünt fel az égzengés — mint az ostromok ágyudőreje hatványozva.

S vajjon nem ostrom volt-e ez?

Talán az embertelen lelkiismeret megostromlása?

A tömeg izgett-mozgott, meg-megrendült egy egy imponálóbb dörrenéstől és zajongva, zugva várta, leste, mikor csap már föl a láng a máglyán, mikor szalad fel égő embertársainak kinos sóhaja, s hogyan válik hamuvá élettelen fa és élő ember. A fenséges nép ez!

A szabad ég alatt, a természet alkotta nagy siralomházban végre ütött a halál órája. A tűzhalálra ítélteket odavezették a máglya elé; összetört alakok mellökre konyuló fejjel, kik közt sorsával bátran szembenéző alig néhány akadt.

Nem vezették őket azonnal a máglyára; kár is lett volna olyan hamar elválni a szenvedések láncolatát! Még egy kísérletet tettek az igaz vallás szent nevében s megkérdezték minden egyes tűzhalálra ítélttől: vajjon mint az igaz vallás hive, avagy mint istentagadó akar-e meghalni? Ha mint az igaz vallás hive akart meghalni, akkor csak két hóhérlegényre bízták, kik az ítélteket a nyakukon volt kötéllel megfojtották — az igaz vallás nevében. Ha pedig

utolsó perczeiben is vonakodott valaki magát az igaz vallás hívének vallani, akkor felvezették a máglyára s egy karóhoz kötötték.

A megfojtás kétségtelenül kevesebb szenvedéssel jár, mint a tüzhálál s az ember utóvégre a halál szájában is csak ember: sorsának megkönnyítéseért mást vall, mint érez... A kisebb mérvű kínok s a szenvedésektől való gyorsabb megszabadulás az utolsó pillanatban sok embert elcsábított. Ha az emberek életét megrabolják; ha kiölik belőle az isteni szikrát; ha testét elválasztják a lélektől; csak gyorsan történjék ez, minek a halál gyötrelmét szaporítani?

Abarbanel és Efraim, aztán meg vagy 18 társuk vallotta csak azt, amit érzett. És mégis; a többi sem kárhoztatható!

A máglyától oldalvást rizs szalma kévék voltak összerakva; ezekkel a kévékkel lobbantották lángra a máglyát, hogy az égi tüzet, az életet kioltásák. Melléjük egy külön kéve volt helyezve s keresztben kék és piros szalaggal átkötve, ez a király számára volt odatéve, ki világért sem engedte volna el, hogy felséges kezeivel az igaz vallás iránti forró szeretetet bebizonyítandó, maga dugja a máglyába az első tűzcsóvát...

A király méltóságteljes léptekkel közeledett hát a rizsszalma kévéjéhez; kezébe vette, meggyújtotta s kimért ünnepélyességgel dugta a máglyába. E közben pillája sem rezdült meg, egy idege sem rándult meg s lelkében a félelemnek egy szikrája sem villant fel. Kik népek fölött uralkodnak, kik országoknak sorsát tartják kezökben, nem szabad, hogy ismerjék a félelmet! Hasztalan villogott az égi fény, a villám; hiába ropogott, durrogott reszketve a levegő, a király jogát gyakorolta...

Alig látta ezt a tömeg, mint gátat tört folyó áradt a rizsszalma kévék felé; lökdöste, nyomta, ütötte, verte egymást, véres fej, betörött orr, összezuzott oldalbordák, letiprott asszonyok és gyermekek nyöszörgése, egy sem tudta utját vágni. Vadul rohant előre, mint az üdvösségért. Boldog volt, ki egy kévét kerithetett s irigyelt, ki lobogva dughatta azt a farakás nyilásai közé! Egy rizsszalma kéve, s a tűz szítása, mely Isten képmására teremtett lényeket attól rabolt meg, mi fölött csak a teremtőnek van joga rendelkezni — utlevél volt az örök boldogsághoz.

Megint a felséges nép ez!

Az égő kévét gyorsan szórták a máglyára, sietni kellett a tüzhálál ítélet végrehajtásával, mert az égzengés siketítővé kezdett válni, a sötétség a máglya környékén kívül pokolivá, s a felhők egy egy kövér cseppel jelentették, hogy a tüzhálálraitélteket el akarják siratni...

(Folyt. köv.)

Pályázat.

A szeniczi izr. statusquo hitközségnél egy kerületi rabbi állása töltendő be. Fizetése évi **800** frt, szabad lakás, a törvényes anyagkönyvi díjak és egyéb szokásos mellékjövedelmek.

Pályázók, kiknek elismert rabbiktól van képesítésük, a magyar és német nyelvet tökéletesen birják és a helybeli állami polgári iskolában külön az államtól huzott fizetésért törvényszerinti óraszámban a hittant előadni hajlandók, fölkéretnek, hogy jól fölszerelt ajánlataikat **f. évi augusztus végeig** alulirthoz küldjék be.

A próbaelőadásra meghivottak uti költségei megtérítetnek.

Szenicz, 1887. július 20.

Rotholz Dávid,
elnök.

Pályázat.

A h. szoboszlói auth. orth. izr. hitközségi 6. oszt. iskolánál a tanítói állomás üresedésbe jövén, erre pályázat nyitattik.

Javadalmazás **400 frt** évi fizetés és **50 frt** a német nyelvnek a két havi szünetekben leendő tanításáért.

Pályázni kívánók, képesítésőket, eddigi működésüket, életkorukat, családi és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat **f. évi augusztus hó 15-ig** terjeszszék be.

Az állomás **f. évi szeptember 1-én** elfoglalandó.

H. Szoboszló, 1887. július hó 24-én.

Dr. Simon Gáspár,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A jövő 1887—88. iskolai évvel a pozsonyi orth. izr. leányiskolánál egy jó fizetésű **segéd-tanítói** állás lesz betöltendő.

Pályázók, kik tanítói oklevéllel birnak és a magyar és német nyelvet teljesen birják, kéretnek, hogy sajátkezüleg irt és képesítő és születési bizonyítvánnyal fölszerelt kérvényüket, családi állásuk igazolása mellett legkésőbb **f. évi augusztus 10-ig** bérmentve alólírotthoz küldeni sziveskedjenek.

Lemberger A.,

az orth. izr. hitközségi iskolaszék alelnöke Pozsonyban.

Előkelő orvosi tekintélyek u. m.:

dr. Korányi tanár kir. tanácsos, dr. Kémarszky tr.,
dr. Kéll, dr. Schwimmer tanár, dr. Müller tanár,
dr. Reinitz, dr. Herman. A. főorvos stb.
Budapesten;
dr. Braun tanár udvari tanácsos,
dr. Róttansky tanár, kormánytanácsos dr. Sztisler tanár, dr. Oser tanár, dr. Winternits tanár, dr. Herz egyetemi tr., dr. Rott tr.,
dr. Marencsiller, Eulenthall dr. Kautz, dr. Gold udvari orvos, dr. Batsy a bécsi orvosi collegium titkára stb. stb. Bécsben; titéle folytán

KORONA-FORRÁS
Radkersburg (HYGIEA-SPRUDEL)
Legjelesebb, legtisztább érvényes savanyúvíz.

Hygiea-Sprudel

nemcsak a legkitünőbb, legkellemesebb ízű és legegészségesebb ital, hanem egyszersmind az emésztési, lélegzési és vizeleti szervezetelek bajában **elsőrendű gyógyvíz.**

Főraktár:

Kapható **ÉDESKÜTY L.** udv. szállitonál, továbbá minden fűszerkereskedés és vendéglőben.

MAUTNER ADOLF-nál, BUDAPEST, Arany János-u. 36.

A legjobb óvszer a cholera ellen.

LANDESMANN LIPOT

fiu-nevelő-intézete

SZABADKÁN (Bácska.)

Lelkiismeretes oktatás a kereskedőnek és gazdasz-
nak szükséges legfőbb előismeretekben. Előkészítés
az egyéves önkéntességre jogosító vizsga letételére.
Benlakás a leghiresebb neveldek mintájára. Val-
lás-erkölcsi nevelés.

Gondos felügyelet. Mérsékelt árak.

Gyenge testalkatu vagy nehéz felfogású 6—16 éves fiuk
számára kiválóan ajánlható.

Beléphetni jelenleg is — Értesítő ingyen.

Szombaton és ünnepnapokon előadás nem tartatik.

A legelső hazai gazdasági gépgyárak
közreműködése mellett,

megnyitása a gépvásárnak,

mely egybe van kötve egy állandó, változó

minta-kiállítással

s egyelőre kisebb

segédgépek

központi elárúsító helyiségével, a kivitel, valamint
a belföldi forgalom emelésének céljából.

Az elárúsítás eredeti gyári árakon történik; az
eredeti árjegyzék megtekintés végett rendelkezésre áll.

Levelezés: magyar, német, horvát, tót, szerb, bolgár,
román, lengyel, cseh, francia, olasz és angol nyelven.

Telefon összeköttetés a kiállítókkal a központból

GEITNER és RAUSCH

cézegnél

Budapest, Andrassy-ut 8. sz.

Legkitünőbb hazai gyártmányok, mérsékelt
árak mellett.

Minden hazafinak kegyes pártfogásába ajánlva!

MINTARAKTÁR,

rágányok, takarmányvágógépek, szecskávágók, répvá-
gók, répazuzógépek, mákörölők, darológépek, kukorica-
morzsolók, tisztítórosták, trieurók, „Eureka“-tisztítók,
vetőgépek, szena-gyűjtők, ekék, boronákból és egyéb
földmivelő eszközökből.

Elárúsítás csak is közvetlen, közbentőzsök
vagy jutalék-ügynököket kizárva, készpénz
mellett történik.

**Előleg és utánvétel mellett 25 frton alól
nincs engedmény.**

Nagyobb vételnél megfelelő az ár-engedmény.
Kereskedőknek sem nyújthatunk nagyobb engedményt
mint a gazda vevőnek.

Brünni kelméket

elegans

nyári öltözetre

3-10 méteres szelvényekben, minden szelvény 4 bécsi róf.

frt **4.80** igen finom
frt **7.75** legfinomabb
frt **10.50** legeslegfin.

valódi gyapjuból, valamint kamgarn és felt
sőkabát kelméket, sima és selyemmel átszövöt
kammgarn-szöveteket, mosható szöveteket, uri és
fiu öltözetekre, méterjet 55 krjával szállit az összeg
utánvétele mellett a szilárd s jóhírűnek ismeri posztó-
gyári raktár

SIEGEL-IMHOF

Brünnben, Ferdinandgasse Nr. 34.

Magyarozat. Minden szelvény 3-10 mtr. hosszú és 136 cm.
széles, s így teljesen elegendő egy tökéletes férfi-öltözetre.

A fönnebbi cég ismeretes szilárdsága és jelentékeny
munkaképessége kezeskedik arról, hogy csak a legjobb áru,
pontosan a választott minta szerint, szállitattik. — Miután
most igen sok szédeltő cég „brünni áruk“ köpenye alatt
garázdálkodik, ezek ellenében a fönnebbi cég mintákat küld
ingyen és bérmentve.